

Motion till riksdagen 2005/06:Ub403

av **Tuve Skånberg och Per Landgren (kd)**

Studiestöd

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda alternativet att utförsälja studielånsstocken på marknaden.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att mot en bonus ge möjlighet för dem som önskar att i förtid återbetala sina studieskulder.

Motivering

Enligt uppgifter från Centrala studiestödsnämnden (CSN) uppgår studielånen till omkring 100 miljarder kronor. De gamla lånen tagna före år 1989 uppgår till ca 34 miljarder kronor och de nya lånen från år 1989 uppgår till mer än 65 miljarder kronor. Lånens avskrivningar utgör ca 0,4 procent av den totala lånestocken.

Om dessa 100 miljarder kronor i morgon återbetalades till staten – naturligtvis rent hypotetiskt – skulle statens kredit förbättras i motsvarande grad och en osäker fordran skulle bli en säker tillgång. Det mest radikala vore att sälja ut den samlade studielånsstocken på marknaden, under förutsättning att villkoren för studenterna blir lika fördelaktiga som, eller bättre än, dagens situation. Den frågan bör utredas.

Man kan också tänka sig att låntagarna frivilligt, mot en bonus, få avbetala sina lån snabbare än enligt den överenskomna planen. Med en tillräckligt stor bonus skulle detta inte bara vara intressant och lönande för staten, utan även för det stora flertalet låntagare, som t.ex. vid en vinst från en husförsäljning eller ett arv vill göra sig skuldfria.

Tanken är inte ny. Vid två tillfällen, nämligen andra halvåret 1983 och hela 1986, erbjöds låntagare att mot en premie frivilligt i förtid återbetala sin studieskuld. Premien var 5–20 procent beroende på antalet återstående betalningar. 1983 (när erbjudandet bara gällde andra halvåret) utnyttjade 12 832 personer denna möjlighet till förtida återbetalning, 1986 hela 16 690 personer.

Fel! Okänt namn på

Nedan följer ett resonemang om vid vilken bonus det slutar bli lönsamt för staten om studielåntagarna betalar tillbaka sina lån.

Gamla lånen

Enligt reglerna för lån tagna före år 1989 räknas lånen varje år om med ett regleringstal som är lika med inflationen. Regeringen fastställer en övre gräns för uppräkningsindex. Denna gräns är för närvarande 5,7 procent. Konsumentprisindex för november 1996 var lägre än motsvarande tal för 1995. Detta innebär att regleringstalet för 1996 var 0,9942, dvs. skulden har räknats ned med 0,58 procent. Staten har alltså ingen realränteinkomst från de gamla lånen.

Om vi antar att de gamla lånen skulle betalas tillbaka till staten innebär detta att statsskulden kan minska med motsvarande 34 miljarder kronor. Enligt uppgifter från Riksgäldskontoret ligger den genomsnittliga räntan för statsskulden grovt räknat på 4–6 procent. Beräknat på årsbasis skulle staten således kunna minska sina ränteutgifter för statsskulden med ca 1,7 miljarder kronor (5 procent av 34 miljarder kronor).

Enligt reglerna för de gamla lånen ges en bonus på högst 3,5 procent av det belopp som betalas utöver påförda studiemedelsavgifter. Denna premie skulle kunna höjas med 1,5 procentenheter, allt annat lika, dvs. upp till samma nivå som staten betalar i ränta på statsskulden (5–6 procent) utan att statens saldo förändras. Till detta kommer den förlust staten gör vid avskrivningar av studielån (0,4 procent av lånestocken). Sammantaget innebär detta att bonusen skulle kunna höjas till en nivå kring 5–6 procent utan att staten gör någon saldiförlust. Detta jämfört med att inget av studielånen tagna före år 1989 betalades in i förtid.

Om staten vinner 6 procent vid återbetalning av studieskulderna och ger en bonus på 5 procent innebär det att staten på denna procents differens gör en vinst på 340 miljoner kronor.

Nya lånen

Enligt reglerna för de nya lånen bestäms räntan årligen av regeringen och beräknas utifrån ett genomsnitt av statens upplåningskostnad under de senaste tre åren. Hänsyn tas till avdragsreglerna i skattesystemet, och räntan är därför inte avdragsgill i den allmänna självdeklarationen. Detta innebär att staten inte gör någon räntevinst om inbetalade studielån används till att betala räntorna på statsskulden. De båda räntenivåerna motsvarar varandra. Det kan också konstateras att CSN inte infört något bonussystem för låntagare som väljer att betala av lånen i förtid.

Om låntagarna valde att betala tillbaka sina lån, allt annat lika, skulle statsskulden minska med 65 miljarder kronor, dvs. statens minskade ränteutgifter för den minskade statsskulden skulle motsvara statens ränteförlust för de inbetalade studielånen. Med tanke på den låga andelen avskrivningar (0,4

procent av lånestocken) skulle en bonus överstigande 0,4 procent bli en förlust för staten.

Till detta kommer att den mycket måttliga omfattningen av avskrivningar hänger samman med att systemet med de nya lånen ännu är ungt och att flertalet låntagare ännu är unga. Enligt uppgifter i utredningen Sammanhållet studiestöd (SOU 1996:90) befäras antalet avskrivningar öka markant från år 2020, då antalet kvarvarande låntagare som uppnår 65 års ålder kraftigt ökar. Vid en avskrivning på lågt räknat 20 procent skulle alltså en bonus på 18 procent innebära en vinst på 2 procent, vilket utslaget under lånens löptid skulle innebära en vinst för staten på 1,3 miljarder kronor.

Detta är dessutom räknat enbart på de 65 miljarder kronor som utgör lånestocken för de nya lånen i dag. Om man räknar med samma grad av låntagande fram till 2020 som varit perioden 1989–1996 växer lånestocken med ytterligare 223 miljarder kronor, och den totala vinsten för staten med det nämnda bonussystemet är i stället hela 5,8 miljarder kronor. Allt talar dessutom för att lånestocken kommer att växa i väsentligt mycket högre takt och likaså att avskrivningarna för såväl de nya som de gamla lånen kommer att öka.

Betydande vinst för både staten och den enskilde

Alla kommer naturligtvis inte att utnyttja möjligheten till förtida återbetalning mot en viss bonus, men om var tionde låntagare gör det är vinsten för staten vid återbetalning av det gamla lånet med 5 procent bonus 34 miljoner kronor och vinsten av återbetalning av det nya lånet med 18 procent bonus (fram till 2020) hela 580 miljoner kronor, också det lågt räknat.

I dag är bonusen mycket måttlig, 3,5 procent, vid frivillig, förtida återbetalning av de gamla lånens studieskulder och ingen bonus vid återbetalning av de nya. Ändå utnyttjar varje år tiotusentals personer denna möjlighet, vilket naturligtvis beror dels på att så många fler har studieskulder i dag, dels också på att villkoren för de nya studielånen är sämre än villkoren för de studielån som gällde fram till 1989. Om 1986 års kampanj upprepades i dag skulle med all sannolikhet ytterligare flera tiotusental låntagare använda sig av möjligheten.

En besparing för staten på väsentligt mer än en halv miljard kronor, där staten gör en god affär och byter osäkra fordringar mot ett säkert kapital, och de som betalar tillbaka sina lån med god bonus är nöjda, är en åtgärd som bör genomföras.

Stockholm den 22 september 2005

Tuve Skånberg (kd)

Per Landgren (kd)